

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-67-4-21-25

УДК 378:-048.58

Олена БІДА

*доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології,
Закарпатський угорський інституту ім. Ференца Ракоці II
e-mail: tetyanna@ukr.net*

Анатолій КУЗЬМІНСЬКИЙ

*доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії педагогічних наук України,
професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка
e-mail: anatoliy230743@ukr.net*

Тетяна КУЧАЙ

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
e-mail: tetyanna@ukr.net*

Олександр КУЧАЙ

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: kuchay@ukr.net*

Ольга СУЛИМ

*заступник директора з навчальної роботи,
викладач-методист педагогічного коледжу
Львівського національного університету імені Івана Франка
e-mail: suwo@ukr.net*

ПРОФЕСІЙНА ПОЗИЦІЯ ФАХІВЦЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі головними напрямками професійної позиції фахівця щодо здійснення англомовної освіти є поліпшення й поширення практики вивчення мов упродовж усього життя людини, підвищення ефективності мовної освіти, створення сприятливих умов для вивчення іноземних мов, залучення інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у навчальний процес сучасної української школи, зокрема і початкової. Сучасність впевнено вимагає упровадження раннього навчання однієї з іноземних мов у початкових класах, що є одною з характерних рис сучасної початкової школи. На це і спрямовується професійна позиція фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Здійснено розгляд теоретичних засад упровадження англомовної освіти у початкову школу в сучасній Україні. Розкрито виховну мету навчання іноземної мови. Виокремлено практичну мету навчання іноземної мови в початковій школі. Розвивальна мета навчання іноземної мови передбачає розвиток та удосконалення виокремлених у статті психічних процесів і здібностей учнів.

Ключові слова: професійна позиція, сучасна українська початкова школа, англомовна освіта, задання вчителя початкової школи, мета навчання іноземної мови, вивчення іноземної мови.

Постановка проблеми. На сучасному етапі головними напрямками професійної позиції фахівця щодо здійснення англомовної освіти є поліпшення й поширення практики вивчення мов упродовж усього життя людини, підвищення ефективності мовної освіти, створення сприятливих умов для вивчення іноземних мов, залучення інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у навчальний процес сучасної української школи, зокрема і початкової [1, с. 343–349] на що і спрямовується професійна позиція майбутнього фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Поступове упровадження раннього навчання однієї з іноземних мов у початкових класах – одна з характерних рис сучасної загальноосвітньої школи.

Практична мета навчання іноземної мови в початковій школі полягає в тому, щоб закласти основи володіння іноземною мовою у молодших школярів, тобто сформувати початки фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок та вмій аудіювання, говоріння, читання та письма в межах програмних вимог, що передують формуванню професійної позиції фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій

школі. Курс навчання іноземної мови в початковій школі складається з двох етапів – підготовчого (1-й рік навчання) та основного (2–4 роки навчання). Перший рік навчання – це спеціальний пропедевтичний курс, метою якого є підготовка до засвоєння основного курсу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійної позиції майбутнього вчителя початкової школи вивчалася багатьма дослідниками (М. Боритко, Е. Бондаревська, С. Буднікова, К. Ваганова, А. Гуторова, В. Ільїн, Т. Казакова, Є. Катрич, І. Колесникова, В. Краєвський, А. Маркова, А. Мудрік, Л. Новікова, З. Плетнева, Н. Радіонова, Г. Семенова, І. Ткаченко, Г. Шищенко і ін.). Організацію та особливості навчання іноземних мов розглядали такі дослідники І. Л. Бім, Н. Ф. Бориско, Н. В. Борисова, Н. І. Верещагіна, Н. Д. Гальскова, Н. І. Гез, Н. О. Горлова, Л. Я. Зеня, Н. Ф. Коряковцева, С. С. Кунанбаєва, Н. В. Майер, С. Ю. Ніколаєва, Ю. І. Пассов, О. О. Паршикова, Г. В. Рогова, В. В. Сафонова, О. М. Соловова, П. В. Сисоєв, В. В. Черниш, А. М. Щукін та інші.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є розгляд професійної позиції фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури), що дає змогу обґрунтувати вихідні положення дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Формування ринку праці в Україні, її інтеграція в світовий економічний простір супроводжується зростанням конкуренції між професіоналами високої кваліфікації. У такі жорсткі умови й потрапляє сучасна молодь, яка прагне здобути хорошу професію відразу після закінчення навчання, мріє про швидкі професійні досягнення, матеріалізовані в зовнішніх атрибутах успішної людини, й при цьому не бажає повною мірою працювати над собою, підвищувати свій особистісний і професійний рівень, розвивати необхідні для обраної професії професійно важливі якості [3, с. 555–565]. Такі протиріччя й визначають актуальність проблеми дослідження – професійна позиція фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Новий тлумачний словник української мови трактує поняття «позиція» (від лат. *positio* – положення) – як положення, постава; розташування чого-небудь; точка зору, ставлення до чого-

небудь, що визначає характер поведінки, дії; поведінка, характер дій, що зумовлені цією точкою зору, цим ставленням [4, с. 757].

За психологічним словником «позиція – це стійка система відносин людини до певних сторін дійсності, що проявляється у відповідній поведінці і вчинках. Позиція – утворення, що розвивається; її зрілість характеризується несуперечністю і відносною стабільністю» [5, с. 414].

Е. Ільєнков, Б. Еренгроста ін. вважають позицію як точку зору особи; певну оцінку факту, явища; дію, поведінку, зумовлену цим відношенням, оцінкою [6].

Р. Немов, стверджує, що це поняття означає офіційне положення людини у тій чи іншій підсистемі стосунків [7, с. 538].

Д. Прімою професійна позиція майбутнього вчителя початкової школи визначається як ставлення фахівця до професії і до себе в ній, що виявляється у діяльності. Професійна позиція є формованою особистісно-професійною якістю, яка базується на розвитку ціннісно-сміслових стосунків до педагогічної професії і визначає індивідуальний стиль професійної діяльності педагога [8, с. 233–236].

Як зазначає Г. Бойко [9] інтерналізація навчання, що відбувається сьогодні в Європі, спонукає педагогів до об'єднання не лише з метою вироблення спільних стандартів вищої освіти, зумовлених Болонським процесом, але й визначення єдиних цілей організації навчання особистості в інтересах розбудови глобального громадянського суспільства на засадах загальнолюдських демократичних цінностей [10, с. 2–3].

На методологічному рівні у Концепції 12-річної школи визначено мету і функції початкової освіти, яка, зберігаючи наступність із дошкіллям, забезпечує подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, фізичний, соціальний розвиток. Пріоритетними у початкових класах є загальнонавчальні, розвивальні, виховні й оздоровчі функції. Характерними для початкової школи є практична спрямованість змісту, інтеграції знань, що дає змогу краще брати до уваги визначальну особливість молодших школярів – цілісність сприймання й освоєння навколишньої дійсності [11, с. 91]. Збагачення змісту сучасної початкової освіти має на меті формування творчої особистості як умови і результату повноцінного процесу навчання. Провідним його принципом є гуманітаризація змісту на всіх рівнях освіти як вияв нового мислення світового співтовариства щодо глобальних проблем розвитку людства.

У визначенні змісту освіти початкової школи важливу роль відіграє диференційований підхід як обов'язковий принцип її функціонування. Він

забезпечується різними шляхами залежно від типу школи та рівнів готовності дітей до навчання і може виявлятися в тому, що одних й тих же цілей початкової школи досягають на різному матеріалі [9].

Виховна мета навчання іноземної мови – формування позитивних особистісних якостей та рис характеру учнів дає їм змогу комфортно почуватися в іншомовному середовищі. Так, на уроках іноземної мови у початковій школі вчитель має виховувати в учнів толерантність, відкритість, готовність до спілкування, повагу до народу, мову якого вивчають, та його культури, позитивне ставлення до іноземної мови як елементу культури народу і засобу передавання її іншим, почуття патріотизму – любові до своєї Батьківщини, що пов'язано з усвідомленням власної національної ідентичності й готовністю представляти українську національну культуру у діалозі культур, доброзичливість, привітність, ввічливість, увагу та повагу до співрозмовника як складові культури спілкування.

Освіта, виховання і розвиток учнів на уроках іноземної мови у початковій школі забезпечуються шляхом добору навчального матеріалу (текстів для читання/аудіювання, мовленнєвих зразків, наочності, ситуацій спілкування); організацією навчального процесу – постановкою проблемних завдань, застосуванням сучасних методів та прийомів навчання, створенням атмосфери, в якій учні почувалися б вільними висловлювати свої думки і почуття, погляди і оцінки щодо запропонованих тем спілкування. Цілі навчання іноземних мов конкретизовано у проміжних цілях на всіх етапах шкільного курсу, їх уточнення залежить також від специфіки навчального закладу (школа, гімназія, ліцей, коледж, дитячий центр дозвілля) [12].

Розвивальна мета навчання іноземної мови передбачає розвиток та удосконалення таких психічних процесів і здібностей учнів: а) мовленнєвих здібностей учнів (гнучкість артикуляційного апарату, фонематичний (інтонаційний) слух, здатність до імітації, мовний здогад, логічне викладення думок, відчуття мови та стилю тощо); б) психічних процесів, пов'язаних із мовленнєвою діяльністю (обсяг довготривалої та оперативної пам'яті, увага, уява, операції мислення); в) інтелектуальних здібностей учня (уміння здійснювати проблемно-пошукову діяльність, переносити знання, навички, уміння перекладати з рідної мови на іноземну мову з одних видів мовленнєвої діяльності на інші, з відомих (відпрацьованих) ситуацій спілкування у нові; уміння проводити аналогії, класифікації, узагальнення); г) соціальних здібностей учнів, тобто здатності й готовності учнів до спілкування на міжкультурному рівні (вміння долати почуття страху та невпевненості при зустрічі з чужим, незвичним; вміння бачити

спільні риси, які об'єднують усіх людей, та специфічні національні особливості, толерантно ставитись до культурних цінностей інших країн, відповідно до них самостійно планувати свої мовленнєві дії); д) навчальної мотивації школярів через усвідомлення актуальності й престижу вивчення іноземної мови, важливості навчальної діяльності, через позитивні емоції, різноманітні активні методи і прийоми навчання, використання проблемних питань і завдань, створення комунікативних ситуацій, цікавий навчальний матеріал та його новизну, можливість застосування знань, набутих раніше [12].

Завдання вчителя початкової ланки полягає в тому, щоб створити умови практичного опанування мови для кожного учня, вибрати такі методи навчання, які б дозволили кожному учневі проявити свою активність, свою творчість та активізувати пізнавальну діяльність учня в процесі вивчення іноземної мови [13] на що і спрямовується професійна позиція фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Висновки і перспективи досліджень. Сучасність впевнено вимагає упровадження раннього навчання однієї з іноземних мов у початкових класах, що є одною з характерних рис сучасної початкової школи. На це і спрямовується професійна позиція фахівця щодо здійснення англомовної освіти у сучасній українській початковій школі.

Розкрито зміст понять: «позиція» і «професійна позиція майбутнього вчителя початкової школи».

Здійснено розгляд теоретичних засад упровадження англомовної освіти у початкову школу в сучасній Україні.

Розкрито виховну мету навчання іноземної мови. Виокремлено практичну мету навчання іноземної мови в початковій школі. Розвивальна мета навчання іноземної мови передбачає розвиток та удосконалення виокремлених у статті психічних процесів і здібностей учнів.

Накреслено завдання вчителя початкової ланки, яке полягає в тому, щоб створити умови практичного опанування мови для кожного учня, вибрати такі методи навчання, які б дозволили кожному учневі проявити свою активність, свою творчість; активізувати пізнавальну діяльність учня в процесі вивчення іноземної мови на що направлена професійна позиція майбутнього вчителя початкової школи.

Перспективи подальших наукових досліджень з означеної проблеми полягатимуть у розкритті ефективних інноваційних підходів до викладання іноземної мови у початковій школі, які ґрунтуються на творчому підході, допомагають повністю розкрити потенціал учнів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

Список використаної літератури

1. Корсун Г. О. Шляхи підвищення якості викладання англійської мови професійного спрямування в технічних університетах України / Г. О. Корсун // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 2. – С. 343–349.
2. Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://bookwu.net/book_metodika_1127/9_tema-7-organizaciya-ta-zabezpechennya-procesu-navchannya-inozemno-movi-v-serednih-navchalnih-zakladah
3. Кулаков Р. С. Професійне самовизначення особистості: критерії та показники її сформованості в ранній юності. // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць – К: ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2010. – Випуск 8. – С. 555–565.
4. Новий тлумачний словник української мови [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. 2-ге вид., виправлене. Т. 3. К.: Аконт, 2008. 862 с.
5. Словарь практического психолога. Сост. С. Ю. Головин. Минск : Харвест, 1998. 800 с.
6. Ильенков Э. В. Проблема идеального. М.: Наука, 1979. 155 с.
7. Немов Р. С. Психология: учеб. для студ. высш. учеб. заведений: в 3 кн. Кн. 3. Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика. М.: Просвещение : ВЛАДОС, 1995. 512 с.
8. Пріма Дмитро. Професійна позиція як науковий феномен // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки – № 2 (65), – 2019. – С. 233–236.
9. Бойко Галина Олегівна, Тенденції розвитку сучасної початкової освіти (український та міжнародний аспект), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=2ahUKewifp6b0utriAhUH_SoKHS5NDTAQFjAJegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fpedagogy.lnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2017%2F05%2F3-%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B0%25D1%2582%25D1%2582%25D1%258F.docx&usg=AOvVaw3H7uwjQn0odv-oL74R-4w3
10. Кошманова Т. Проблеми сучасної філософії освіти в Україні у контексті конструктивізму. Педагогічна освіта в Україні і Польщі: реалії та перспективи: Збірник наукових праць / За ред. Д. Герцюка і Р. Кухи. – Львів: ВЦ Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка; «Триада плюс», 2008. – 348 с.
11. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.
12. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
13. Яковлева Т. В. Використання інноваційних технологій при вивчанні англійської мови – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/21519/

References

1. Korsun H. O. Shlyakhy pidvyshchennya yakosti vykladannya anhliyskoyi movy profesijnoho spryamuvannya v tekhnichnykh universytetakh Ukrayiny / H. O. Korsun // Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi. – 2015. – № 2. – С. 343–349.
2. Orhanizatsiya ta zabezpechennya protsesu navchannya inozemnoyi movy v serednikh navchal'nykh zakladakh. – [Elektronnyy resurs]. – http://bookwu.net/book_metodika_1127/9_tema-7-organizaciya-ta-zabezpechennya-procesu-navchannya-inozemno-movi-v-serednih-navchalnih-zakladah
3. Kulakov R. S. Profesiynne samovyznachennya osobystosti: kryteriyi ta pokaznyky yiyi sformovanosti v ranniy yunosti. // Problemy suchasnoyi psykholohiyi. Zbirnyk naukovykh prats' – K: PNU imeni Ivana Ohiyenka, Instytutu psykholohiyi im. H.S.Kostyuka APN Ukrayiny. – 2010. – Vypusk 8. – S. 555–565.
4. Novyy tлумachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy [uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko]. 2-he vyd., vypravlene. T. 3. K.: Akonit, 2008. 862 s.
5. Slovar' praktycheskoho psykholoha. Sost. S. YU. Holovyn. Mynsk : Kharvest, 1998.800 s.
6. Yl'enkov É. V. Problema ydealnoho. M.: Nauka, 1979. 155 s.
7. Nemov R. S. Psykholohyya: ucheb. dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenyy: v 3 kn. Kn. 3. Éksperymentalnaya pedahohyeheskaya psykholohyya u psykholohychnostyka. M.: Prosveshchenye : VLADOS, 1995. 512 s.
8. Prima Dmytro. Profesiyna pozytsiya yak naukovyy fenomen // Naukovyy visnyk MNU imeni V. O. Cukhomlynskoho. Pedagogichni nauky – № 2 (65), – 2019. – S. 233–236.
9. Boyko Halyna Olehivna, Tendentsiyi rozvytku suchasnoyi pochatkovoyi osvity (ukrayinskyy ta mizhnarodnyy aspekt), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=2ahUKewifp6b0utriAhUH_SoKHS5NDTAQFjAJegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fpedagogy.lnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2017%2F05%2F3-%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B0%25D1%2582%25D1%2582%25D1%258F.docx&usg=AOvVaw3H7uwjQn0odv-oL74R-4w3
10. Koshmanova T. Problemy suchasnoyi filosofiyi osvity v Ukrayini u konteksti konstruktyvizmu. Pedagogichna osvita v Ukrayini i Polshchi: realiyi ta perspektyvy: Zbirnyk naukovykh prats' / Za red. D. Hertsyuka i R. Kukhy. – Lviv: VTS Lviv. nats. un-tu im. I. Franka; «Triada plyus», 2008. – 348 s.
11. Roman S. V. Metodyka navchannya anhliys'koyi movy u pochatkoviyi shkoli: Navchalnyy posibnyk. – K.: Lenvit, 2005. – 208 s.
12. Metodyka navchannya inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchal'nykh zakladakh : pidruchnyk / L. S. Panova, I. F. Andriyko, S. V. Tezikova ta in. – K.: VTS «Akademiya», 2010. – 328 s.
13. Yakovlyeva T. V. Vykorystannya innovatsiynykh tekhnolohiy pry vyvchanni anhliyskoyi movy – [Elektronnyy resurs]. – http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/21519/

Олена Біда, Анатолій Кузьминский, Татьяна Кучай, Александр Кучай, Ольга Сулим. Професіональна позиція спеціаліста по здійсненню англійської освіти в сучасній українській початковій школі

На сучасному етапі головними напрямками професіональної позиції спеціаліста по здійсненню англійської освіти є покращення та поширення практики вивчення мов на протязі всієї життя людини, підвищення ефективності мовної освіти, створення

благоприятных условий для изучения иностранных языков, привлечения информационно-коммуникационных и цифровых технологий в учебный процесс современной украинской школы, в том числе и начальной. Раскрыто воспитательную цель обучения иностранному языку. Выделены практическую цель обучения иностранному языку в начальной школе. Развивающая цель обучения иностранному языку предполагает развитие и совершенствование выделенных в статье психических процессов и способностей учащихся.

Ключевые слова: профессиональная позиция, современная украинская начальная школа, англоязычная образование, задача учителя начальной школы, цель обучения иностранному языку, изучение иностранного языка.

Olena Bida, Anatoliy Kuzminskyi, Olexandr Kuchai, Tetiana Kuchai, Olga Sulym. Professional position of the pedagogue on the implementation of english education in modern ukrainian primary school

Abstract. *At the present stage, the main directions of the professional position of a specialist in the implementation of English language education are improving and spreading the practice of language learning throughout the life of a person, improving the effectiveness of language education, creating favorable conditions for learning foreign languages, bringing information-communication and digital technologies into Ukrainian teaching, including the original one.*

Modernity clearly requires the introduction of early learning one of the foreign languages in elementary classes, which is one of the features of modern elementary school. This is the focus of the professional position of a specialist in the implementation of English language education in modern Ukrainian elementary school.

The purpose of the article is to consider the professional position of a specialist in the implementation of English language education in modern Ukrainian elementary school.

The contents of the concepts: "position" and "professional position of the future elementary school teacher" are revealed.

The theoretical foundations of the introduction of English language education in primary school in modern Ukraine are considered.

The educational purpose of teaching a foreign language is disclosed. The practical purpose of teaching a foreign language in elementary school is highlighted. The developmental purpose of learning a foreign language involves the development and improvement of the students' mental processes and abilities.

The task of the elementary teacher is outlined, which is to create conditions for the practical mastery of the language for each student, to choose such teaching methods that would allow each student to show their activity, their creativity; to activate the cognitive activity of the student in the process of learning a foreign language to which the professional position of the future primary school teacher is directed.

Prospects for further research on this problem will be to discover effective innovative approaches to teaching foreign language in elementary school, which are based on a creative approach, help fully unlock the potential of students and promote the development and self-improvement of learning and learning.

Keywords: professional position, modern Ukrainian elementary school, English language education, tasks of elementary school teacher, purpose of teaching a foreign language, learning a foreign language.